

JERZY DZIECIUCHOWICZ

Emerytowany pracownik UŁ
Wydział Nauk Geograficznych
Uniwersytet Łódzki

3

MILIONERZY – NOWA GRUPA SPOŁECZNA W REGIONIE ŁÓDZKIM

MILLIONAIRES – A NEW SOCIAL GROUP IN ŁÓDŹ REGION

Artykuł wpłynął do redakcji 01.10.2016; po recenzjach zaakceptowany 15.11.2016.

Dziedziuchowicz J., 2016, *Milionerzy – nowa grupa społeczna w regionie łódzkim*, [w:] Bartosiewicz B. (red.), *Potencjał rozwoju małych i średnich miast w Polsce. Growth potential of small and medium-sized towns in Poland*, „Space – Society – Economy”, 16, Institute of the Built Environment and Spatial Policy, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 45–68.

Dr hab. Jerzy Dzieciuchowicz, prof. UŁ, emerytowany pracownik UŁ, Wydział Nauk Geograficznych, Uniwersytet Łódzki, ul. Kopcińskiego 31, 90-142 Łódź; e-mail: jdziec@geo.uni.lodz.pl

Zarys treści

Przedmiotem tego opracowania jest przede wszystkim struktura przestrzenna milionerów w województwie łódzkim i jej zmiany w 2014 roku. Analizie poddano również ważniejsze rodzaje działalności gospodarczej osób najbogatszych. Na przykładzie Antoniego Ptaka przedstawiono drogę kariery społeczno-zawodowej przedstawicieli tej grupy społecznej. Problematyka ta jest rozważana na tle pozycji przypisanej najbogatszym elitom w teorii struktur i zmian społecznych, a także rankingów osób najzamożniejszych w Polsce i na świecie. Uwzględnione zostały przy tym dwie kategorie milionerów wyróżnione w oparciu o kryterium dochodowe i majątkowe. Cel pracy stanowi ustalenie wyróżniających właściwości struktury przestrzennej i układów terytorialnych cechujących najzamożniejszych mieszkańców województwa łódzkiego, dynamiki zmian ich liczebności, jak też głównych dziedzin aktywności ekonomicznej.

Słowa kluczowe

Bogactwo, milionerzy, struktura przestrzenna najbogatszych, region łódzki.

3.1. WPROWADZENIE

Bogactwo w okresie PRL-u było obiektem walki ideologiczno-propagandowej, zmierzającej do likwidacji klasy posiadającej. Dzięki transformacji ustrojowej i społeczno-gospodarczej w Polsce po 1989 roku wzrosła dynamicznie aktywność ekonomiczna i zamożność całych grup społeczno-zawodowych. Współczesne zmiany sytuacji materialnej tych grup polegają na dopasowaniu poziomu dochodów do wykształcenia i pozycji zawodowej jednostek. Doprowadziły one do polaryzacji dochodowej społeczeństwa i powstania kategorii „nowych bogatych”, reprezentowanych przede wszystkim przez pracujących na własny rachunek. Doszło przy tym do wyodrębnienia – stopniowo coraz liczniejszej – kategorii osób o wyjątkowo wysokich dochodach, reprezentowanej przede wszystkim przez milionerów. Osiąganie wysokiej pozycji majątkowej, zawodowej i społecznej łączy się ze wzrostem aspiracji i zmianą dotychczasowego stylu życia ludzi zamożnych, co znajduje wyraz m.in. w ich zapotrzebowaniu na nowe, luksusowe dobra¹ (apartamenty, rezydencje, duże nieruchomości gruntowe, najdroższe samochody, biżuteria itp.). Wzrostowi zamożności określonych grup społecznych towarzyszy pauperyzacja dużej części społeczeństwa.

Należy podkreślić, że w dotychczasowej literaturze geograficznej niewiele miejsca poświęcano enklawom ludzi bogatych, gdy tymczasem często podejmowane były studia dotyczące obszarów biedy i ich mieszkańców (Hay, Muller 2012). Jednymi z pierwszych, którzy zwrócili uwagę geografom na potrzebę szczegółowych badań przestrzennych grupy najbogatszych (*super-rich*), zdefiniowanych jako osoby z aktywami powyżej 1 mln dol., byli J.V. Beaverstock, P. Hubbard i J.R. Short (2004).

Przedmiotem tego opracowania jest w głównej mierze struktura przestrzenna milionerów w województwie łódzkim oraz jej zmiany w 2014 roku. Analizie poddano również ważniejsze rodzaje działalności gospodarczej najbogatszych przedsiębiorców. Drogę ich zawrotnej kariery społeczno-zawodowej przedstawiono na przykładzie Antoniego Ptaka. Cel pracy stanowi zidentyfikowanie wyróżniających właściwości struktury przestrzennej i układów terytorialnych cechujących najzamożniejszych mieszkańców województwa łódzkiego, dynamiki zmian ich liczebności, jak też głównych dziedzin aktywności ekonomicznej. Problematyka ta jest rozważana na tle pozycji przypisanej najbogatszym elitom w teorii struktur i zmian społecznych, a także rankingów osób najzamożniejszych w Polsce i na świecie.

Zakres przestrzenny pracy reprezentują zasięgi działania 27 podstawowych urzędów skarbowych wydzielonych na obszarze województwa łódzkiego. Z re-

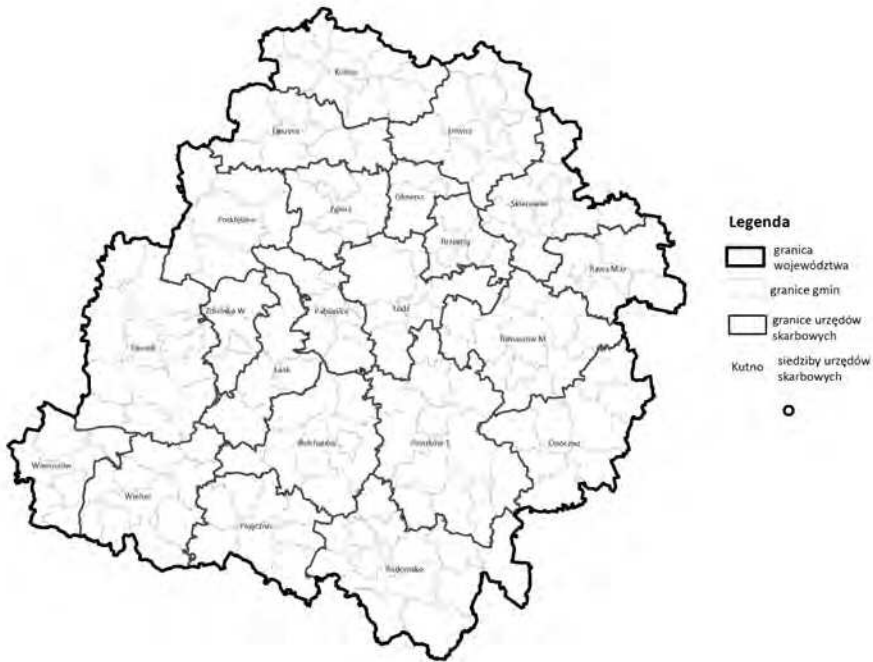
¹ Zgodnie z paradoksem Veblena (1998 [1899]) są to dobra, na które popyt rośnie po zwiększeniu ceny.

guły działają one w granicach poszczególnych powiatów. Jednakże zasięg terytorialny dwóch urzędów skarbowych z siedzibami w Skierniewicach i Piotrkowie Trybunalskim obejmuje powiaty grodzkie połączone ze znajdującymi się w ich otoczeniu powiatami ziemskimi. Z kolei na obszarze powiatu zgierskiego zostały wydzielone dwa urzędy: Urząd Skarbowy Zgierz i Urząd Skarbowy Głowno. Należy też zaznaczyć, że w tym opracowaniu w celu ujednoczenia przyjętego podziału terytorialnego z 7 urzędów skarbowych wydzielonych na terenie Łodzi i powiatu wschodniego łódzkiego utworzono tylko jedną jednostkę przestrzenną. Można zauważyć, że poszczególne urzędy skarbowe różnią się znacznie liczbą obsługiwanych gmin (4–15), przy czym przeciętnie na jeden urząd przypada 9 takich jednostek administracyjnych. Ostatecznie przyjęty podział terytorialny składa się z 22 jednostek, nazywanych w dalszej części pracy rejonami skarbowymi (rys. 1). Zakres czasowy prezentowanych badań odnosi się w głównej mierze do określonych cech milionerów rozpatrywanych według stanu z 30 kwietnia 2014 i 2015 roku.

Podmiotem badań w tym opracowaniu są dwie zbiorowości milionerów w województwie łódzkim, wyróżnione w oparciu o kryterium dochodowe i majątkowe, określone w złotych lub dolarach. Do kategorii milionerów według kryterium dochodowego zaliczone zostały osoby, których przychód w 2014 roku² i w roku poprzednim osiągnął przynajmniej 1 milion zł. W tym przypadku w grę wchodziła wielkość przychodu podana w zeznaniach podatkowych (PIT), których rodzaje wskazują na główne źródła zamożności rozpatrywanej grupy społecznej. Stwierdzono, że zdecydowana większość milionerów w regionie łódzkim czerpała dochody z wykonywania własnej pozarolniczej działalności gospodarczej (PIT 36), natomiast niewielka część z nich pozostawała w stosunku pracy wykonywanej osobiście (PIT 37), odpłatnie zbywała papiery wartościowe (PIT 38) lub nieruchomości (PIT 39). Za mieszkańców województwa łódzkiego uznani zostali ci milionerzy, którzy wskazali w swoim zeznaniu podatkowym miejsce zamieszkania położone na obszarze tego województwa. Trzeba przy tym zauważyć, że wiele osób bogatych dysponuje obecnie kilkoma rezydencjami lub mieszkaniami położonymi na terenie Polski lub za granicą. Stosując kryterium majątkowe, do grona milionerów włączone zostały osoby zamieszkujące w województwie łódzkim, których szacowane aktywa przekraczały 1 milion zł.

Pozyskanie danych dotyczących kategorii ludzi bardzo zamożnych, podobnie jak ustalenie kryteriów zamożności, jest trudne. Potocznie osoby takie utożsamia się z milionerami, którzy tworzą elitę biznesu (Jasiecki 2002; Zagórski 2009). Praca ta bazuje przede wszystkim na informacjach Izby Skarbowej w Łodzi o milionerach (złotówkowych) w województwie łódzkim. Oprócz tego posłużono się rankingami publikowanymi przez magazyn „Forbes”, a także raportami

² Deklarowany do końca kwietnia 2015 roku.

Rys. 1. Granice rejonów skarbowych i gmin w województwie łódzkim w 2015 roku

Źródło: opracowanie własne

wybranych instytucji finansowych oraz doradztwa podatkowego i gospodarczego, odnoszącymi się do najbogatszych osób w województwie łódzkim, w Polsce i na świecie. Dodatkowo dla celów porównawczych wykorzystane zostały wybrane dane dotyczące ludności w rejonach skarbowych regionu łódzkiego pochodzące z bieżącej obserwacji statystycznej prowadzonej przez GUS.

3.2. NAJBOGATSZI W ŚWIETLE TEORII STRUKTUR I ZMIAN SPOŁECZNYCH

W studiach teoretycznych i badaniach empirycznych stan zamożności i dostatku danych osób ocenia się w oparciu o określone oznaki ich sytuacji materialnej, uwzględniając wysokość dochodów, posiadanie cennych dóbr materialnych i niematerialnych, dziedziny działalności ekonomicznej oraz formy rekreacji i wypoczynku (Atkinson 1980; Lisowski 1990; Landes 2005; Dzieciuchowicz 2011; Kurowska 2011; Zalewski 2012; Piketty 2015). Ze społecznego punktu widzenia równie istotne są partycypacyjne aspekty bogactwa, zwłaszcza zwiększone możliwości udziału osób zamożnych w życiu społecznym i ich oddziaływanie na społeczeństwo (władza polityczna i ekonomiczna).

W myśl teorii struktur i zmian społecznych współcześnie, podobnie jak i w przeszłości historycznej, społeczeństwa pod względem majątkowym tworzą strukturę hierarchiczną (Blok 1999). Na szczycie tej struktury, przyjmującej formę piramidy (trójkąta, bączka), znajduje się najbogatsza elita, stanowiąca wyróżniającą się pozytywnie mniejszość, natomiast dominującą kategorię tworzy biedna większość. Z uwagi na swoje dochody i stan posiadania zamożni mają wysoki status społeczny, przy czym obecnie – inaczej niż w przeszłości – z reguły nie jest on przesądzony pochodzeniem społecznym. T. Veblen (1998 [1899]) w swojej kontrowersyjnej teorii dotyczącej świata ludzi zamożnych uznał, że tworzą oni – niezależnie od swej skłonności do oszczędzania i pracowitości – klasę próżniaczy. Próżniacze i beztroskie życie jest najlepszym świadectwem bogactwa.

Teorie elit powstały zarówno z inspiracji, jak też opozycji w stosunku do materializmu historycznego, który zakłada, że siła klasy panującej jest zdeterminowana głównie przez posiadanie i własność środków produkcji. Pozostałe teorie elit dowodzą, że nie można zbudować społeczeństwa bezklasowego. Przyjmują zarazem, że w skład elit wchodzi określone jednostki, nie tylko ze względu na własność środków produkcji, ale także z powodu szczególnych, wybitnych zdolności i umiejętności. Tym niemniej, zdaniem M. Webera (Derczyński, Jasińska-Kania, Szacki 1975) posiadanie i własność mają w tym przypadku większe znaczenie. Jak zauważa H.D. Lasswell i A. Kaplan (Żyromski 1984) elity ludzi bogatych bazują głównie na sile pieniądza i kapitału. W czasach współczesnych na wierzchołku struktury społecznej znajdują się bogacze świata korporacji.

Rozważana w tej pracy problematyka odnosi się również do koncepcji teoretycznych dotyczących nierówności społecznych. Są one przedmiotem różnych teorii funkcjonalnych i konfliktowych ukształtowanych w historii myśli socjologicznej (Szacki 1981). Funkcjonalny punkt widzenia nawiązujący do tradycji liberalnej zakłada, że nierówność warunków społecznych jest akceptowana jako przejaw nierówności proporcjonalnej, w przypadku której uczestnictwo w podziale cenionych społecznie zasobów jest proporcjonalne do wkładu pracy lub zasług, przy losowym rozkładzie uzdolnień. W myśl teorii konfliktu, powiązanej z tradycją egalitarną (socjalistyczną), nierówność stanowi społecznie kontestowaną konsekwencję stosunków dominacji i władzy.

3.3. MILIONERZY NA ŚWIECIE I W POLSCE

Osoby zamożne z majątkiem powyżej 1 mln dol. tworzą na świecie dość liczną i zróżnicowaną zbiorowość. Według raportu *Global Wealth Report 2015*, przygotowanego przez bank Credit Suisse, do tej kategorii zaliczono 33,7 mln osób, co oznacza, że średnio na tysiąc mieszkańców kuli ziemskiej przypadało prawie 5 (4,6) milionerów. Są oni przy tym skoncentrowani w głównej mierze w krajach

wysoko rozwiniętych oraz w Chinach. Do dziesięciu państw o największej liczbie milionerów należą kolejno: USA (15 656 tys.), Wielka Brytania (2 364), Japonia (2 126), Francja (1 791), Niemcy (1 525), Chiny (1 333), Włochy (1 126), Kanada (984), Australia (961) i Szwajcaria (667). Łącznie kraje te skupiają aż 84,7% ogółu milionerów. Warto zauważyć, że Polska pod względem liczby milionerów (43 tys.) wśród sklasyfikowanych krajów zajmuje 36 miejsce.

Na czele rankingu najbogatszych na świecie, opublikowanego przez magazyn „Forbes” w 2015 r.³, plasuje się twórca Microsoftu, Bill Gates z majątkiem o wartości 79,2 mld dol. (tab. 1). Drugie miejsce zajmuje Carlos Slim Helu (77,1 mld), który założył w Ameryce Łacińskiej sieć telefonii komórkowej America Movil, a trzecie miejsce Warren Buffett (72,7 mld) – właściciel zdywersyfikowanego holdingu Berkshire Hathaway.

Według raportu organizacji humanitarnej Oxfam opracowanego w 2015 roku o przepaści między bogatymi i biednymi na świecie dobitnie świadczy fakt, że 1% najbogatszych dysponuje takim majątkiem, jak 99% pozostałej ludności. Należy przy tym podkreślić, iż najzamożniejsi z roku na rok bogacą się coraz bardziej, a najszybciej przybywa ich w Chinach. Od 2010 roku majątek najbogatszych na świecie wzrósł o 44%, gdy tymczasem ubogich zmalał o 41%. Coraz częściej bogaczami zostają ludzie młodzi, poniżej 40 roku życia. Charakterystycznym przykładem jest tutaj Mark Zuckerberg – założyciel Facebooka.

Według listy „Forbesa” łączna wartość majątku samych tylko miliarderów (1826) osiągnęła w 2015 roku wartość 7,05 biliona dol., przewyższając dwukrotnie PKB Niemiec. Jednocześnie tempo wzrostu ich majątku było czterokrotnie szybsze niż gospodarki amerykańskiej. Największe światowe fortuny powstały zarówno ze sprzedaży dóbr konsumpcyjnych, jak i z handlu nieruchomościami, produkcji leków, opracowywania nowych technologii, a także z działalności w branży budowlanej, motoryzacyjnej, rozrywkowej itp.

Z raportu firmy finansowej UBS AG i firmy doradczej PwC wynika, że epatująca na świecie bogactwem grupa miliarderów jest silnie zmaskulinizowana, o czym świadczy bardzo wysoki udział mężczyzn w tej grupie, który w 2014 roku dochodził aż do 89%. Należy przy tym zauważyć, że w skali globalnej miliarderki przybywa szybciej niż miliarderów. W latach 1995–2014 liczba miliarderek wzrosła z 255 do 1 347, tj. aż 5,3 razy. W jeszcze szybszym tempie, gdyż aż 9-krotnie, zwiększyła się wartość ich majątku (z 600 do 5 400 mld dol.). Równocześnie udział kobiet w całej grupie miliarderów zwiększył się we wspomnianym okresie z 9 do 11%. Szczególnie dynamicznie liczba miliarderek wzrosła w Azji (z 3 do 25).

³ Rankingi „Forbesa” ulegają z roku na rok zmianom, przy czym ich zakres jest z reguły dosyć ograniczony. Z listy tego magazynu opublikowanej w 2016 roku wynika, że Bill Gates po raz trzeci z kolei został najbogatszym człowiekiem świata, z majątkiem wycenianym na 75 mld dol.

Tabela 1

Najbogatsi na świecie w 2015 roku

Pozycja w roku 2015	Pozycja w roku 2014	Imię i nazwisko	Kraj	Majątek w mld dol.	Firma, branża działalności
1	1	Bill Gates	USA	79,2	Microsoft
2	2	Carlos Slim Helu	Meksyk	77,1	telekomunikacja
3	4	Warren Buffett	USA	72,7	Berkshire Hathaway
4	3	Amancio Ortega	Hiszpania	64,5	handel
5	5	Larry Ellison	USA	54,3	Oracle
6	6	Charles Koch	USA	42,9	zdywersyfikowane
6	6	David Koch	USA	42,9	zdywersyfikowane
8	9	Christy Walton	USA	41,7	Wal-Mart
9	10	Jim Walton	USA	40,6	Wal-Mart
10	11	Liliane Bettencourt	Francja	40,1	L'Oreal
11	13	Alice Walton	USA	39,4	Wal-Mart
12	14	S. Robson Walton	USA	39,1	Wal-Mart
13	15	Bernard Arnault	Francja	37,2	LVMH
14	16	Michael Bloomberg	USA	35,5	Bloomberg LP
15	18	Jeff Bezos	USA	34,8	Amazon. Com
16	21	Mark Zuckerberg	USA	33,4	Facebook
17	20	Li Ka-shing	Hongkong	33,3	zdywersyfikowane
18	8	Sheldon Adelson	USA	31,4	kasyna
19	17	Larry Page	USA	29,7	Google
20	19	Sergey Brin	USA	29,2	Google

Źródło: „Forbes”, edycja amerykańska 2015.

W Polsce, według danych izb skarbowych, przychód w 2014 roku przewyższający milion zł deklarowało 15 987 osób. W stosunku do roku poprzedniego zanotowano wzrost liczby milionerów o 1 400, tj. aż o 9,6%, co świadczy o bardzo wysokim tempie ich rozwoju. Dynamiczny wzrost liczebności tej grupy społecznej cechował przede wszystkim regiony uznawane dotychczas za niezamożne. Najwyższe tempo tego wzrostu wystąpiło bowiem w województwach świętokrzyskim i podlaskim.

Rozmieszczenie miejsc zamieszkania milionerów na terenie Polski wyróżnia silna koncentracja przede wszystkim w najbogatszym województwie mazowieckim (4 278 milionerów). W dużo mniejszym stopniu skupiają się oni w województwach: śląskim, wielkopolskim, małopolskim, pomorskim i dolnośląskim, przy czym w każdym z tych pięciu województw liczba milionerów przekroczyła 1 000. Zwraca również uwagę ich znaczne skupienie (>400 osób) w regionach dużych i wielkich miast (Warszawa, Poznań, Kraków, Łódź, Wrocław). Warto przy tym odnotować stosunkowo dużą liczbę milionerów (103) zamieszkujących w rejonie Nowego Sącza, liczącego jedynie ok. 80 tys. mieszkańców.

Najczęstszym źródłem dochodów polskich milionerów jest własna działalność gospodarcza⁴, prowadzona w szczególności w takich branżach, jak górnictwo, finanse, media, telekomunikacja, transport i logistyka, handel, budownictwo oraz różnorakie przemysły przetwórcze: chemiczny, obuwniczy, odzieżowy, spożywczy, farmaceutyczny, maszynowy i motoryzacyjny. Na drugim miejscu wśród najważniejszych źródeł dochodów w tej grupie społecznej znajduje się zatrudnienie na stanowiskach menedżerów wysokiego szczebla, zwłaszcza pracujących w spółkach giełdowych. Źródła dochodów pozostałej grupy milionerów są zróżnicowane, obejmując m.in. zyski z obrotu nieruchomościami i inwestycji giełdowych.

W 2015 roku⁵ na liście 100 najbogatszych Polaków, opracowanej przez „Forbes” (tab. 2), czołowe miejsce zajmował Jan Kulczyk, którego majątek osiągnął wartość 15,1 mld zł, wzrastając aż o 33,6% w stosunku do roku poprzedniego. Ten najaktywniejszy na arenie międzynarodowej polski biznesmen czerpał dochody przede wszystkim z inwestycji w infrastrukturę i wydobywanie surowców. W tym samym rankingu drugie miejsce zdobył Zygmunt Solorz-Żak (majątek 11,9 mld), prowadzący działalność w branżach obejmujących finanse, media i telekomunikację (TV Polsat, Cyfrowy Polsat, Polkomtel). Natomiast na trzecim miejscu uplasował się Michał Sołowow (7,7 mld), uzyskujący dochody z inwestycji giełdowych oraz działalności w dziedzinie budownictwa i przemysłu chemicznego.

⁴ Opodatkowana według liniowej stawki 19%.

⁵ W 2016 roku pierwsze miejsce na polskiej liście „Forbesa” przejęły dzieci Jana Kulczyka – zmarłego 29.07.2015 r. – Sebastian i Dominika Kulczyk z majątkiem szacowanym na 15,9 mld zł, drugie miejsce zajął Zygmunt Solorz-Żak z majątkiem 9,9 mld zł, a trzecie Michał Sołowow z majątkiem 9,2 mld zł.

Tabela 2

Najbogatsi Polacy w 2015 roku

Pozycja w roku 2015	Pozycja w roku 2014	Imię i nazwisko	Majątek w mln PLN	Branża działalności
1	1	Jan Kulczyk	15 100	Infrastruktura, surowce
2	2	Zygmunt Solorz-Żak	11 900	finanse, media, telekomunikacja
3	4	Michał Sołowow	7 700	budownictwo i architektura, przemysł chemiczny
4	3	Leszek Czarnecki	5 000	finanse, nieruchomości
5	6	Dariusz Miłek	3 860	nieruchomości, przemysł obuwniczy
6	–	Wiaczesław Smołokowski	3 700	surowce
6	–	Grzegorz Jankiewicz	3 700	surowce
8	5	German Efromovich	3 600	transport i logistyka
9	7	Anna Woźniak-Starak i Jerzy Starak	3 300	przemysł spożywczy i farmacja
10	8	Roman Karkosik	2 150	przemysł chemiczny
11	10	Antoni Ptak	1 950	handel, przemysł odzieżowy
12	12	Grażyna Kulczyk	1 700	handel, nieruchomości, sztuka
13	9	Tomasz Domogała	1 650	przemysł maszynowy
13	13	Tadeusz Chmiel	1650	meblarstwo
15	11	Jarosław Pawluk	1 600	infrastruktura, transport i logistyka
16	14	Zbigniew Jakubas	1 400	inwestycje
17	24	Hieronim Ruta	1 350	media
18	15	Maciej i Małgorzata Adamkiewiczowie	1 300	farmacja
19	20	Arkadiusz Muś	1 050	przemysł
20	18	Solange i Krzysztof Olszewscy	1 000	motoryzacja

Źródło: „Forbes”, edycja polska 2015.

Firma KPMG, należąca do czołowych sieci międzynarodowych, świadcząca usługi audytu oraz doradztwa podatkowego i gospodarczego, szacuje liczbę Polaków o majątku przewyższającym w 2015 roku milion dolarów na 47 tys. Profil demograficzny tej kategorii milionerów znamionuje dominacja osób w wieku 40–49 lat (37%), zamieszkujących w miastach (96%), zwłaszcza dużych. Ci najbogatsi Polacy to najczęściej przedsiębiorcy, ale wśród krezusów są również przedstawiciele wyższej i średniej kadry kierowniczej oraz wolnych zawodów, a także specjaliści (np. eksperci, konsultanci).

3.4. ZNACZENIE MILIONERÓW NA OBSZARZE WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO W 2014 ROKU

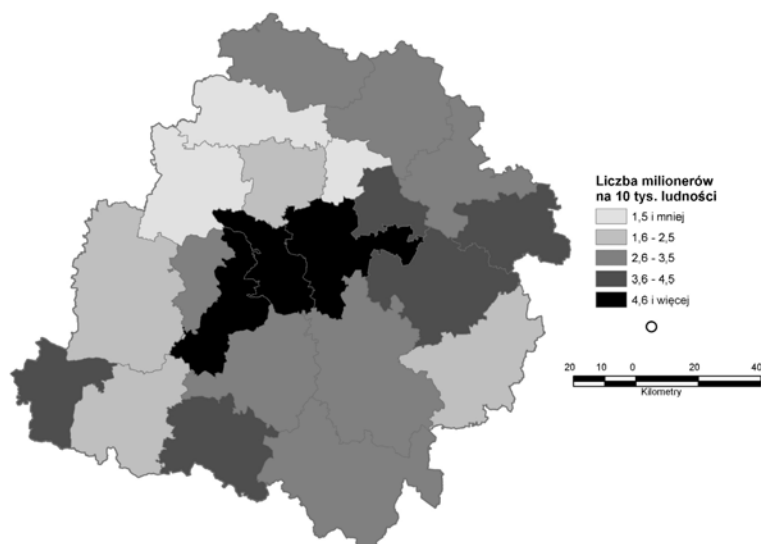
Według danych Izby Skarbowej w Łodzi przychody, wynoszące co najmniej milion zł w 2014 roku w całym województwie łódzkim, uzyskało 956 osób⁶, stanowiących 5,98% ogółu milionerów w Polsce. O znaczeniu milionerów w określonych rejonach skarbowych województwa łódzkiego świadczy m.in. ich udział w całej populacji tych jednostek terytorialnych, określony liczbą milionerów przypadających na 10 tys. mieszkańców (rys. 2). Wskaźnik ten jest w umiarkowanym stopniu skorelowany z gęstością milionerów, odniesioną do powierzchni rejonów skarbowych ($r = 0,593$). Jego zmienność przestrzenna jest przy tym dosyć wysoka ($V = 40,8\%$), ale dużo niższa, aniżeli zróżnicowanie przestrzenne gęstości milionerów. Jednocześnie rozkład ten jest zbliżony do symetrycznego ($A = 0,399$), co oznacza brak wyraźnej bezwzględnej dominacji określonych rejonów o udziale milionerów niższym lub wyższym od przeciętnego (3,06). Zwraca też uwagę znaczna wysmukłość omawianego rozkładu ($K = 2,41$).

W układzie przestrzennym udziału milionerów w ogólnej liczbie ludności wyraźnie wyodrębnia się bardzo silnie zurbanizowana strefa centralna, w której jest on znacznie wyższy od przeciętnego w województwie. Strefa ta rozciąga się wzdłuż linii Łask–Rawa Mazowiecka. Podobna sytuacja występuje w rejonie Wieruszowa i Pajęczna. Dla odmiany szczególnie niskie wartości tego wskaźnika obserwuje się w zachodnich rejonach województwa, rozciągających się od Łęczycy aż do Wielunia, a także w rejonie Głowna i Opoczna.

3.5. STRUKTURA PRZESTRZENNA MILIONERÓW W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM W 2014 ROKU

Za podstawę odniesienia analizy struktury przestrzennej milionerów w województwie łódzkim przyjęto rozmieszczenie ogółu ludności według rejonów skarbowych (rys. 3), odzwierciedlające ich potencjał społeczno-ekonomiczny. Rozkład

⁶ W 2015 roku liczba ta w województwie łódzkim wzrosła do 1 003, przy czym w samej Łodzi zmalała do 427.

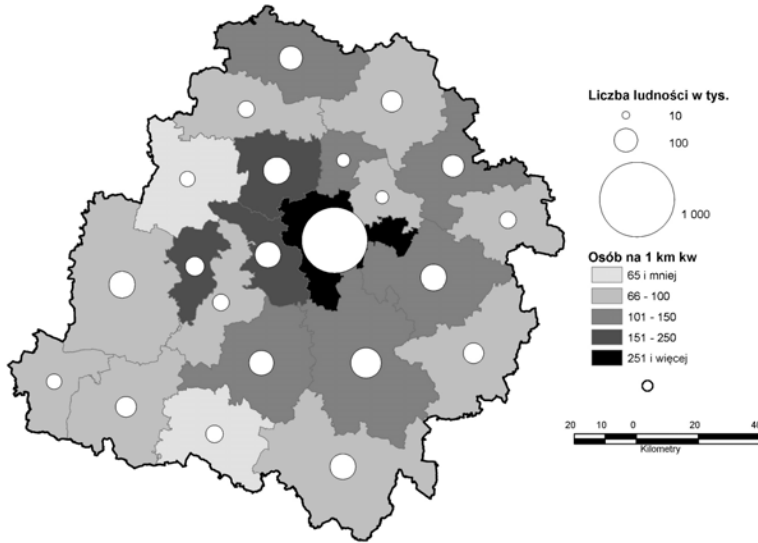
Rys. 2. Liczba milionerów przypadających na 10 tys. ludności w województwie łódzkim w 2014 roku (stan 30.04.2015)

Źródło: dane Izby Skarbowej w Łodzi; opracowanie własne

przestrzenny liczby mieszkańców tych rejonów cechuje bardzo silne zróżnicowanie ($V = 134,5\%$), powiązane z wyjątkowo wysoką asymetrią prawostronną ($A = 3,95$) i kurtozą ($K = 17,79$). W związku z tym w województwie łódzkim uwiadcza się znaczna dominacja rejonów skarbowych, które odznaczają się małymi zasobami ludnościowymi, co potwierdzają wyniki wcześniejszych badań zróżnicowania demograficznego tego regionu (Dzieciuchowicz 2002).

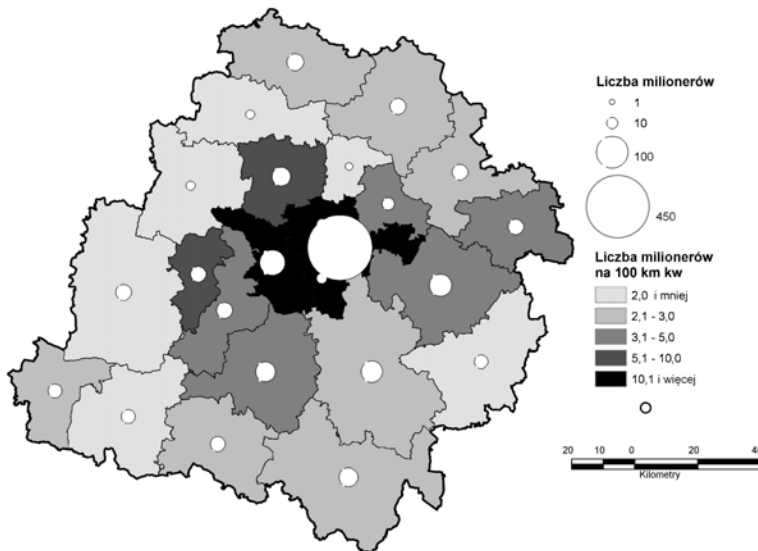
W połowie badanych rejonów skarbowych liczba ludności nie dochodzi do 78,2 tys., a tylko w $\frac{1}{4}$ rejonów przekracza 119,7 tys. Najwięcej ludności (781,1 tys. osób) skupia się w rejonie obejmującym Łódź i powiat wschodni łódzki. Ponadto dość dużymi zasobami ludnościowymi wyróżniają się trzy pasma osadnicze złożone z wielu rejonów skarbowych: Zgierz – Kutno, Pabianice – Sieradz i Bełchatów – Piotrków Trybunalski. Ogólnie biorąc, liczba ludności zamieszkującej województwo łódzkie obniża się w kierunku odśrodkowym.

Na tle rozmieszczenia ogółu ludności, rozkład przestrzenny – w przekroju rejonów skarbowych – liczby milionerów w województwie łódzkim w 2014 roku (rys. 4) okazał się dużo bardziej zróżnicowany ($V = 209,9\%$). Pozostaje to w związku z niezwykle wysoką dodatnią asymetrią tego rozkładu ($A = 4,20$), świadcząca o ogromnej przewadze liczebnej tych rejonów działania urzędów skarbowych, w których liczebność milionerów jest niższa od przeciętnej w całym regionie (43,5). Jednocześnie rozkład ten odznacza się niezwykle silną kurtozą ($K = 19,1$). W tych warunkach tendencję centralną w rozmieszczeniu milionerów

Rys. 3. Struktura przestrzenna ludności województwa łódzkiego w 2014 roku (stan 30.04.2015) wg urzędów skarbowych

Źródło: dane GUS; opracowanie własne

Rys. 4. Struktura przestrzenna milionerów w województwie łódzkim w 2014 roku (stan 30.04.2015)

Źródło: dane Izby Skarbowej w Łodzi; opracowanie własne

dobrze określa mediana, której wartość jest równa 22 milionerom. Warto dodać, że liczba milionerów w poszczególnych rejonach skarbowych nie jest istotnie skorelowana z wielkością ich powierzchni ($r = 0,131$), natomiast pozostaje w bardzo silnej zależności od ogólnej liczby ludności ($r = 0,987$).

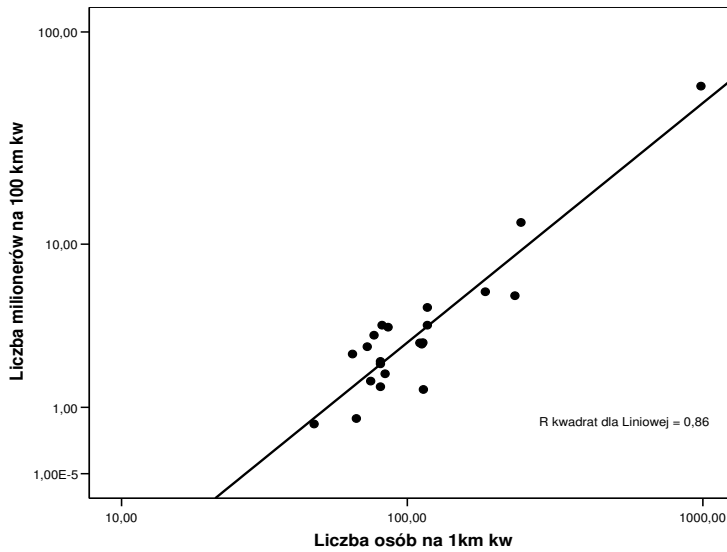
Ogromne różnice pomiędzy strukturą przestrzenną ogółu ludności i osób najbogatszych można zauważyć w mniejszej skali przestrzennej, wewnątrz poszczególnych miast i gmin. Pokazują to m.in. drastyczne dysproporcje pomiędzy rozmieszczeniem ludności i nowych rezydencji na terenie Łodzi (Dzieciuchowicz 2014; Dzieciuchowicz, Groeger 2016). Ludność miasta skupia się przede wszystkim w strefie śródmiejskiej wraz z przyległymi zespołami wielorodzinnych osiedli mieszkaniowych. Tymczasem współczesna zabudowa rezydencjonalna, należąca do najlepiej sytuowanych łódzian, powstawała z reguły w rejonach peryferyjnych.

Wewnątrz regionu łódzkiego milionerzy koncentrują się w głównej mierze w samej Łodzi wraz z jej wschodnią otoczką oraz w rejonie pabianickim. Rejony te wyróżnia wyjątkowo duży potencjał gospodarczy oraz dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna i społeczna, sprzyjające prowadzeniu dużych firm. Tylko tam zamieszkuje łącznie aż 447 milionerów, tj. 46,8% całej tej zbiorowości. Znacznie mniejsze skupienia milionerów występują w rejonie Piotrkowa Trybunalskiego, Tomaszowa Mazowieckiego, Radomska, Skierniewic, Zgierza, Wieruszowa i Sieradza. Najmniej milionerów mieszka w rejonie Brzezin, Głowna, Łęczycy i Poddębic.

W rejonach skarbowych województwa łódzkiego przeciętna liczba milionerów przypadających na 100 km² – bardzo silnie skorelowana z gęstością ogółu ludności ($r = 0,93$) (rys. 5), będącą wykładnikiem całokształtu relacji pomiędzy społeczeństwem i przestrzenią geograficzną – dochodzi zaledwie do 6, a mediana nie przekracza 3. Z uwagi na nader wysoką skośność ($A = 4,06$) i kurtozę ($K = 18,23$), wskaźnik gęstości milionerów – podobnie jak sama ich liczba – wykazuje ogromną zmienność przestrzenną ($V = 203,2\%$). Gęstość milionerów znacznie przewyższającą wartość jej mediany notuje się w rejonie Łodzi (łącznie z powiatem łódzkim wschodnim) i Pabianic. W mniejszym stopniu gęstość ta przekracza swoją wartość środkową w rejonie Bełchatowa, Brzezin, Łasku, Rawy Mazowieckiej, Zduńskiej Woli i Zgierza. Dla odmiany, szczególnie niska gęstość milionerów (<2) znamionuje zachodnią, peryferyjną część województwa łódzkiego (bez rejonu Wieruszowa), a także rejon Głowna i Opoczna.

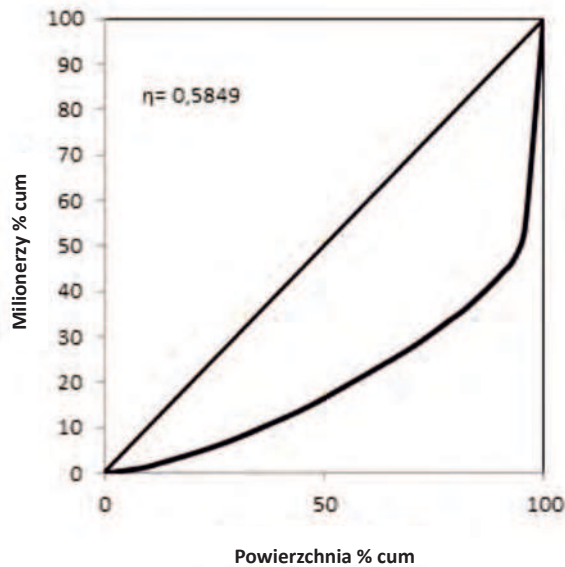
3.6. KONCENTRACJA PRZESTRZENNA MILIONERÓW

Stopień koncentracji przestrzennej milionerów w regionie łódzkim, uzależniony od dyspersji i asymetrii rozkładu terytorialnego ich liczby i gęstości, jest dość wysoki. Świadczy o tym zarówno określony stosunek koncentracji ($\eta = 0,5849$), jak też kształt krzywej koncentracji (rys. 6).

Rys. 5. Zależność pomiędzy gęstością milionerów i gęstością ogółu ludności w 2014 roku (stan 30.04.2015)

Źródło: opracowanie własne

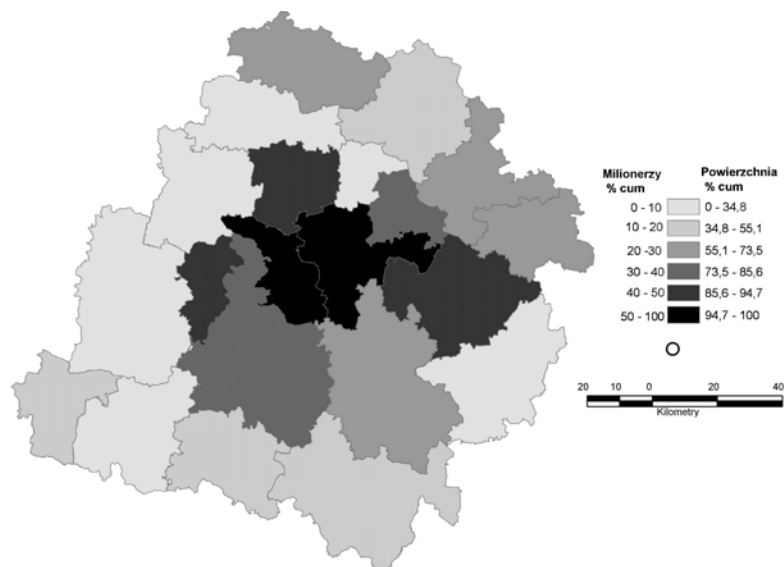

Rys. 6. Stopień koncentracji przestrzennej milionerów w województwie łódzkim w 2014 roku (stan 30.04.2015)

Źródło: dane Izby Skarbowej w Łodzi; opracowanie własne

Strefa najsilniejszej koncentracji milionerów obejmuje tylko dwa, najbardziej zurbanizowane rejonny skarbowe, które tworzy Łódź z powiatem łódzkim wschodnim i pow. pabianicki (rys. 7). Na tym obszarze na 5,3% całkowitej powierzchni województwa łódzkiego przypada ponad połowa wszystkich milionerów. Z tą strefą sąsiadują trzy rejonny skarbowe: tomaszowski, zgierski i zduńskowolski, wyróżniające się stosunkowo dużym skupieniem milionerów.

Najniższy poziom koncentracji milionerów cechuje peryferyjne rejonny skarbowe położone wzdłuż zachodniej granicy województwa łódzkiego – łączycki, poddębicki, sieradzki, wieluński – wraz z rejonem głowieńskim i opoczyńskim. W tym przypadku na $\frac{1}{10}$ ogółu milionerów przypada ponad $\frac{1}{3}$ (34,8%) powierzchni województwa. Warto też zauważyć, że w jego części peryferyjnej niewielkie skupienia milionerów wytworzyły się w rejonie kutnowskim, skierniewickim, rawskim i wieruszowskim.

Rys. 7. Koncentracja przestrzenna milionerów w województwie łódzkim w 2014 roku (stan 30.04.2015)

Źródło: dane Izby Skarbowej w Łodzi; opracowanie własne

3.7. ZMIANY STRUKTURY PRZESTRZENNEJ MILIONERÓW W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM W 2014 ROKU

Milionerzy tworzą społeczność zmienną w czasie i przestrzeni. W ciągu 2014 roku zbiorowość milionerów w województwie łódzkim rozwijała się bardzo dynamicznie, świadcząc korzystnie o rozwoju gospodarczym całego tego regionu. Dowodzi

tego zarówno bezwzględny przyrost liczby milionerów, dochodzący do 104 osób, jak również względny przyrost ich liczebności, który osiągnął 12,2%. Rozwój populacji milionerów, który począwszy od 2008 roku zachodził z reguły w sposób systematyczny, wiąże się z poprawą koniunktury gospodarczej, sprzyjającą wzrostowi inwestycji i zamożności społeczeństwa. Kontrastuje on z szeroko rozprzestrzenioną w analizowanym regionie depopulacją.

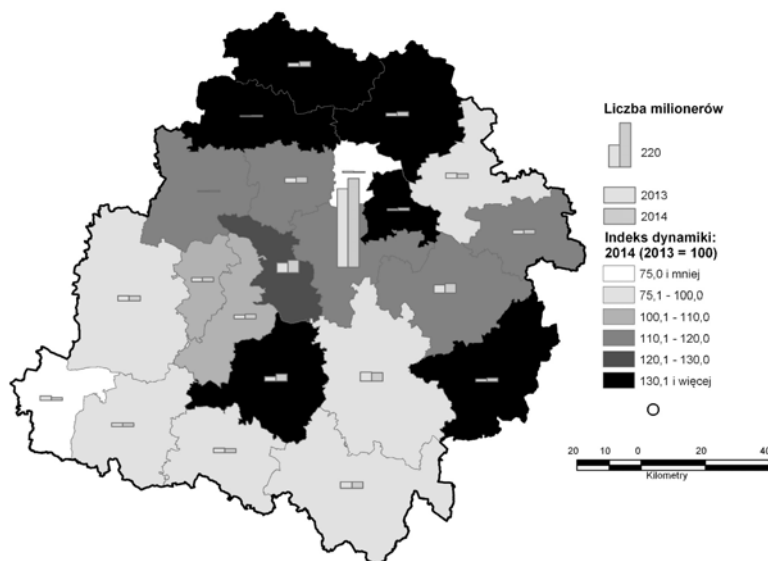
Rozkład przestrzenny indeksu dynamiki liczby milionerów w regionie łódzkim w 2014 roku (2013 = 100) był słabo zróżnicowany ($V = 23,02\%$) i zarazem wysmukły ($K = 2,72$). Jednocześnie cechuje go niewielka ujemna skośność, świadcząca o małej przewadze liczebnej rejonów skarbowych o dynamice wyższej od przeciętnej w regionie (113,6%).

Pod względem dynamiki liczby milionerów w 2014 roku obszar województwa łódzkiego dzieli się w uproszczeniu na część północną i południową (rys. 8). W części północnej, z wyjątkiem rejonu Głowna i Skierniewic, indeks tej dynamiki jest z reguły wyższy od 100, dowodząc istotnego wzrostu liczebności milionerów. Najbardziej dynamiczny ich przyrost notujemy przy tym w pasie peryferyjnych rejonów północnych o dobrze rozwiniętym rolnictwie towarowym (indeks > 130). Należy jednakże zaznaczyć, iż maksymalny przyrost bezwzględny liczby milionerów wystąpił w rejonie Łodzi (o 51 osób). W części południowej analizowanego regionu obserwujemy zazwyczaj spadek liczby milionerów, przy czym do największego spadku doszło w rejonie Wieruszowa (o 7 osób), gdy tymczasem maksymalne jego tempo odnotowano w rejonie Głowna (indeks 57,1). Na południu regionu łódzkiego wyjątkowa sytuacja panuje w rejonach Bełchatowa i Opoczna wyróżniających się dynamicznym przyrostem liczebności milionerów. Rozwój górnictwa, energetyki i przemysłu materiałów budowlanych sprzyja tam bogaceniu się wielu przedsiębiorców.

Warto też zwrócić uwagę na fakt, że bardzo zróżnicowaną dynamikę liczby milionerów notują rejon o małej ich liczebności i niewielkich zasobach ludnościowych. Natomiast w rejonach dużej koncentracji milionerów, a także ogółu ludności, dynamika wzrostu ich liczby jest z reguły niska. Utrzymywanie się takiej tendencji nie prowadzi do wyrównywania dysproporcji przestrzennych w rozmieszczeniu zamożniejszych warstw społecznych.

3.8. DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA MILIONERÓW W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM

W świetle informacji przekazanych przez Izbę Skarbową w Łodzi, milionerzy w województwie łódzkim w 2014 roku, to w głównej mierze przedsiębiorcy, którzy prowadzą swoją działalność w wielu, zarówno nowoczesnych, jak i tradycyjnych branżach gospodarki. Wśród tych branż na pierwszy plan wysuwa się handel, w szczególności artykułami AGD, przemysłowymi, chemicznymi, meblami

Rys. 8. Dynamika liczby milionerów w województwie łódzkim w 2014 roku

Źródło: dane Izby Skarbowej w Łodzi; opracowanie własne

i płodami rolnymi, a także obrót nieruchomościami. Istotne znaczenie ma także produkcja wyrobów chemicznych, odzieży, dzianin, przędzy, maszyn, instrumentów i przyrządów pomiarowych, materiałów budowlanych, wyrobów tartacznych oraz leków i suplementów diety. Wielu milionerów zajmuje się również działalnością budowlaną i deweloperstwem, jak też usługami, zwłaszcza remontowo-budowlanymi, geologicznymi, architektonicznymi, ochroniarskimi, transportowymi, agencyjnymi oraz naprawą pojazdów samochodowych. Dla odmiany tylko nieliczni milionerzy prowadzą działalność obejmującą recykling, tłumaczenia i szkolnictwo policealne. Wyjątkowo wysoką pozycję wśród milionerów w regionie łódzkim osiągnęli właściciele lub współwłaściciele centrów handlowych, sklepów wielkopowierzchniowych, wielkich firm produkujących artykuły chemiczne oraz sieci restauracji. Do firm dysponujących największym przychodem w regionie łódzkim należy Spółka Polskie Centra Handlowe „Ptak” S.A., Grupa Atlas oraz Sfinks Polska S.A.

Ugruntowaną, wysoką pozycję na rynkach krajowych i zagranicznych zdobyło szereg największych i najprężniejszych firm rodzinnych⁷ funkcjonujących w województwie łódzkim. Zazwyczaj wyróżnia je dynamiczna i efektywna działalność gospodarcza finansowana głównie poprzez reinwestowanie zysków i kredyty bankowe, duża odporność na kryzysy, długoterminowe planowanie i rozwój

⁷ Do firm rodzinnych zaliczane są takie, w których rodzina ma co najmniej 50% udziałów i przynajmniej dwie osoby z rodziny zasiadają w zarządzie lub radzie nadzorczej spółki.

organiczny. Wśród spółek rodzinnych w omawianym regionie i zarazem w całym kraju najwyższe przychody w 2014 roku (285 644 tys. zł) uzyskała spółka Transfer Multisort Elektronik z Łodzi, utworzona przez braci Adama i Zbigniewa Kuczyńskich. Swoją działalność zaczęli w 1990 roku od niewielkiego sklepu z elektroniką. Obecnie ich firma, będąca czołowym europejskim dystrybutorem podzespołów elektronicznych, należy w kraju do najszybciej rozwijających się przedsiębiorstw.

Warto również zauważyć, że oprócz dominujących przedsiębiorców w gronie milionerów w województwie łódzkim znaleźli się też przedstawiciele wyższej kadry kierowniczej, wolnych zawodów, a także specjaliści.

3.9. MIESZKAŃCY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO O NAJWIĘKSZYM MAJĄTKU

Z województwa łódzkiego pochodzi wielu biznesmenów zaliczanych do najbogatszych w Polsce. Według rankingu 100 najzamożniejszych Polaków opublikowanego w 2015 roku przez magazyn „Forbes”, w regionie łódzkim czołową pozycję zdobył Antoni Ptak (fot. 1), który w kraju zajął 11 miejsce⁸. Jego majątek, obejmujący m.in. centrum handlowe Ptak w Rzgowie, został wyceniony na prawie 2 miliardy zł. W stosunku do poprzedniej edycji tego rankingu (2014 r.), w którym zajmował 10 miejsce, wartość jego majątku wzrosła o 2,6%. Zgodnie z tym samym rankingiem, na drugim miejscu w regionie łódzkim, ale aż na 32 miejscu (w poprzednim roku 34) w kraju, uplasował się Grzegorz Grzelak, z majątkiem wycenionym na 650 mln zł. Jest on współwłaścicielem firmy Atlas. W stosunku do poprzedniego roku wartość jego majątku wzrosła o 3,2%. Trzecie miejsce w regionie łódzkim i 56 (poprzednio 46) w skali ogólnopolskiej uzyskał Andrzej Walczak, którego majątek został wyceniony na 540 mln. Biznesmen ten jest również współwłaścicielem firmy Atlas. W ciągu 2014 roku wartość jego majątku wzrosła o blisko 4%. Na 4 pozycji w regionie łódzkim i 86 (poprzednio 80) w kraju uplasowali się Dorota i Sylwester Cacek, do których należy m.in. sieć restauracji „Sfinks”. Ich majątek został wyceniony na 330 mln zł.

Drogę zawrotnego awansu społeczno-zawodowego najbogatszych przedsiębiorców w regionie łódzkim poddano szczegółowej analizie na przykładzie działalności ekonomicznej Antoniego Ptaka (fot. 1), który swoją karierę biznesmena

⁸ Według krajowej edycji „Forbesa” z 2016 roku najbogatszymi w województwie łódzkim okazali się bracia Jacek, Wojciech i Tomasz Furmanowie (siódme miejsce w kraju) z Pabianic, współwłaściciele firmy farmaceutycznej Aflofarm z Pabianic. Ich majątek wyceniono na 1,61 mld zł. Tym razem rzgowski biznesmen Antoni Ptak zajął drugie miejsce (9 w kraju) z majątkiem oszacowanym na 1,5 mld zł. Trzecie miejsce (87 w kraju) zdobył Janusz Kruk, właściciel hurtowni medycznej i stomatologicznej Skamex, z majątkiem 377 mln zł. Na czwartym miejscu (93 w kraju) uplasował się Grzegorz Grzelak, współwłaściciel Grupy Atlas, z majątkiem 363 mln zł.

zaczynał prawie od zera (Dzieciuchowicz 2012). Przedsiębiorca ten urodził się w 1952 roku, przy czym wychowywał się w Piotrkowie Trybunalskim. Obecnie w Polsce zamieszkuje okresowo w Tuszynie, a także za granicą na Florydzie w Stanach Zjednoczonych lub na południu Francji. Dwukrotnie wstępował w związek małżeński, ma przy tym czworo dzieci, kształconych za granicą. Jego najstarsi synowie Dawid i Albert, pochodzący z pierwszego małżeństwa, biorą już udział w rodzinnym biznesie.

Fot. 1. Antoni Ptak

Źródło: J. Pokora (2012)

Antoni Ptak, po przejściu po rodzicach gospodarstwa rolnego, pracował na własny rachunek. Zaczynał od ogrodnictwa, natomiast później prowadził własną ogólnopolską sieć hurtowni spożywczych i tytoniowych. Na początku lat 90. XX wieku w Rzgowie po wykupieniu ziemi od miejscowych rolników zajął się budową wielkiego bazaru. Zauważmy, że w tym samym czasie rodziła się w kraju większość wielkich fortun, których właściciele doskonale wykorzystali nowe warunki oferowane przez gospodarkę wolnorynkową. Rozbudowując swoje centrum targowe, Antoni Ptak wkrótce znalazł się w gronie najbogatszych Polaków. W roku 1996 i 1997 zdobył 27 miejsce na ich liście publikowanej przez tygodnik „Wprost”. Warto też zauważyć, że w 1996 roku kapituła Polish Business Club przyznała Antoniemu Ptakowi tytuł „Biznesmena roku 1995”.

Do powstania Centrum Handlowego Ptak doszło w styczniu 1993 roku, gdy została utworzona spółka rodzinna – Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe (PPHU) Ptak Sp. z o.o., która zlokalizowała swoją siedzibę w Rzgowie. Jej działalnością kierował Antoni Ptak, który wkrótce potem przystąpił tam

do budowy dużego hurtowego centrum targowego, dążąc do wykorzystania przede wszystkim lokalnych źródeł zaopatrzenia. Centrum to na samym początku swej działalności konkurowało z targowiskami zlokalizowanymi w Tuszynie i Głuchowie. Sprzedawane w tym centrum wyroby pochodziły z licznych drobnych zakładów odzieżowych, dziewiarskich, galanteryjnych i obuwniczych położonych głównie w Rzgowie i jego okolicach. Duży popyt na te wyroby był zgłaszany nie tylko na rynku lokalnym i regionalnym, ale też krajowym i zagranicznym, zwłaszcza za wschodnią granicą Polski.

Według stanu z połowy 2011 roku wszystkie obiekty handlowe omawianego centrum, położone na obszarze 25 ha, zajmowały powierzchnię 120 tys. m². Działalność prowadziło tam około 3,5 tys. producentów, importerów i handlowców z kraju i zagranicy (m.in. z Chin). Plasowało to centrum w gronie największych ośrodków handlu targowego w Polsce. W jego działalności handlowej – głównie hurtowej – dominowała branża tekstylna, galanteryjna i obuwnicza. Właściciele Centrum czerpali zyski przede wszystkim z wynajmowania stanowisk handlowych. Działalność handlowa centrum została wzbogacona o usługi świadczone przez punkty wymiany walut, filię banku, bankomaty, pocztę, bary i restauracje, a także punkt informacyjny, biuro i radio CH Ptak. Centrum brało również udział w działalności charytatywnej.

W 2011 roku Antoni Ptak przystąpił w sąsiedztwie starego centrum handlowego do budowy nowego, ogromnego kompleksu handlowego Ptak Expo, który ma składać się z centrum outletowego, wystawienniczego i kongresowego. Całkowita powierzchnia wszystkich obiektów tego kompleksu ma dochodzić do 2 mln m². Grunty pod tę inwestycję, zajmujące łącznie 200 ha, przedsiębiorca skupował od rolników przez kilkanaście lat. Architektem odpowiedzialnym za oszczędny w formie projekt Ptak Expo, nawiązujący do przemysłowego klimatu Łodzi, jest Bartłomiej Rusiecki. Jednym z głównych wykonawców tego kompleksu została firma Trans-Kop. Koszt tej inwestycji obliczono na 500 mln €. Budowę kompleksu można podzielić na dwa etapy.

W pierwszym, już zrealizowanym etapie powstał outlet, należący do największych w Polsce, który zajmuje wraz z częścią parkingową 7,8 ha. Wewnątrz tego obiektu, sprzedającego głównie odzież znanych marek, pochodzącą z końcówek serii, o cenach co najmniej o 30% niższych niż w zwykłych sklepach, przewidziano miejsce dla 140 sklepów, a także dla restauracji i kawiarni. Najemcami są tam m.in. takie firmy, jak Puma, Reebok, Adidas, Gatta, Gabor i Converse. Założono, że outlet docelowo będzie obsługiwał ponad tysiąc klientów dziennie. Otwarcie outletu nastąpiło jesienią 2012 roku. Z kolei, w 2015 roku zostało oddane do użytku unikalne w skali krajowej centrum targowo-wystawiennicze ze stałymi wystawami przeznaczonymi dla wystawców zagranicznych i krajowych. Otwarto również tunel samochodowo-pieszy pod drogą krajową (nr 1), łączący

starą (Centrum Handlu Hurtowego) i nową część całego centrum handlowego (od sierpnia 2014 roku nosi ona nazwę Ptak Miasto Mody – Ptak Fashion City). Budowa tunelu została sfinansowana ze środków firmy Ptak Holding S.A.

W drugim etapie inwestycji przewidywano budowę Retail Park, będącego kompleksem złożonym z hipermarketu spożywczego, meblowego i mniejszych sklepów wraz z Multikinem (8–10 sal). Planowana jest również budowa hotelu biznesowego o standardzie 3,5-gwiazdkowym oraz centrum kongresowego ze strefą rozrywki. Ma powstać też hipermarket motoryzacyjny z instytucjami kredytowymi, oferujący nowe i używane samochody, a także strefa logistyczno-produkcyjna. W projekcie przewidziano również strefę mieszkaniową, zlokalizowaną na zachodnim obrzeżu centrum. Cała inwestycja ma zostać zakończona w ciągu 10 lat. Przewiduje się, że na terenie nowego kompleksu Ptak Expo będzie pracować 30–50 tys. osób.

Nową inwestycją Grupy Ptak oddaną do użytku w 2015 roku stało się Ptak Warsaw Expo zlokalizowane w Nadarzynie. Można tam organizować największe w Polsce targi. Powierzchnia całkowita tego obiektu wynosi 330 000 m², a powierzchnia wystawiennicza w halach dochodzi do 143 000 m². Targi te dysponują 12 000 miejsc parkingowych. Ponadto A. Ptak kontroluje niemiecką firmę marketingową i gdański Elmet. Jest też właścicielem hoteli i moteli na Florydzie.

3.10. WNIOSKI

Po 1989 roku w Polsce wyodrębniła się stopniowo coraz liczniejsza kategoria osób o wyjątkowo wysokich dochodach, reprezentowana przede wszystkim przez milionerów. Rosnącej zamożności tej nowej grupy społecznej towarzyszy pauperyzacja dużej części społeczeństwa. W dotychczasowej literaturze geograficznej niewiele miejsca poświęcano enklawom ludzi bogatych, chociaż ze względu na stan posiadania i własność odgrywają oni wiodącą rolę w kreowaniu elit w społeczeństwie.

Ludzie najbogatsi na świecie, tworzący coraz liczniejszą zbiorowość, koncentrują się głównie w krajach wysoko rozwiniętych i w Chinach. W Polsce przychód powyżej 1 mln zł w 2014 roku osiągnęło prawie 16 tys. osób. Najwięcej milionerów zamieszkuje przy tym na Mazowszu, a w mniejszym stopniu w województwach śląskim, wielkopolskim, małopolskim, pomorskim i dolnośląskim. Zwraca też uwagę ich silne skupienie w regionach dużych i wielkich miast. Szczególnie dynamicznie w ujęciu rocznym ich liczebność wzrosła w regionach uznawanych dotychczas za niezamożne.

Na obszarze województwa łódzkiego w 2014 roku zamieszkiwało 956 milionerów, stanowiących 5,98% ogółu milionerów w Polsce. Ich znaczenie, mierzone liczbą milionerów przypadającą na 10 000 mieszkańców, jest przestrzennie silnie

zróznicowane. Wartości tego wskaźnika, zdecydowanie wyższe od przeciętnej dla województwa (3,06), występują w bardzo silnie zurbanizowanej strefie centralnej, rozciągającej się od Łasku aż do Rawy Mazowieckiej, a także w rejonie Wieruszowa i Pajęczna.

Rozkład przestrzenny liczby milionerów w badanym regionie – na tle rozmieszczenia ogółu ludności – okazał się dużo bardziej zróznicowany. Milionerzy są skupieni przede wszystkim w rejonie Łodzi i powiatu łódzkiego wschodniego oraz w rejonie pabianickim. Są to obszary o wyjątkowo dużym potencjale gospodarczym i dobrze rozwiniętej infrastrukturze technicznej i społecznej. Mniejsze skupienia milionerów powstały w rejonie piotrkowskim, tomaszowskim, radomszczańskim, skierniewickim, zgierskim, wieruszowskim i sieradzkim. Gęstość milionerów jest bardzo silnie skorelowana z ogólną gęstością zaludnienia, będącą wykładnikiem całokształtu relacji pomiędzy społeczeństwem i przestrzenią geograficzną.

Koncentracja przestrzenna milionerów w skali całego województwa łódzkiego osiągnęła dość wysoki poziom ($\eta = 0,5849$). Strefę centralną województwa o najwyższej koncentracji osób najbogatszych tworzą dwa rejony skarbowe: łódzki i pabianicki. Zajmują one zaledwie 5,3% powierzchni województwa, skupiając ponad połowę zamieszkujących w nim milionerów. Jednocześnie znacznym ich skupieniem wyróżniają się takie rejony, położone w sąsiedztwie wymienionej strefy, jak tomaszowski, zgierski i zduńskowski.

Milionerzy w rozpatrywanym województwie reprezentują społeczność zmienną w czasie i przestrzeni. W ciągu 2014 roku w całym tym regionie zanotowano ich przyrost względny aż o 12,2%. Ze względu na wysoką dynamikę liczby milionerów w ujęciu rocznym, korzystnie wyróżnia się prawie cała północna część tego regionu, w szczególności rejony o dobrze rozwiniętym rolnictwie towarowym. Podobna sytuacja występuje w nowych silnie uprzemysławianych rejonach Bełchatowa i Opoczna.

Osoby o najwyższych dochodach w województwie łódzkim to głównie przedsiębiorcy prowadzący swoją działalność w wielu dziedzinach gospodarki, wśród których największe znaczenie ma handel artykułami AGD, przemysłowymi, chemicznymi, meblami i płodami rolnymi, a także wiele gałęzi przemysłu, w tym zwłaszcza produkcja wyrobów chemicznych, odzieży, dzianin, przędzy, maszyn, instrumentów i przyrządów pomiarowych, materiałów budowlanych, wyrobów tartacznych oraz leków i parafarmaceutyków, jak również budownictwo i usługi. Do grona milionerów należą także przedstawiciele wyższej i średniej kadry kierowniczej, wolnych zawodów oraz specjaliści.

Wśród mieszkańców województwa łódzkiego o największym majątku czołową pozycję – według rankingu „Forbesa” z 2015 roku – zajmuje Antoni Ptak, którego majątek obejmujący m.in. centrum handlowe Ptak w Rzgowie, został oszacowany na prawie 2 mld zł. Na dwóch kolejnych miejscach uplasowali się

Grzegorz Grzelak i Andrzej Walczak, współwłaściciele firmy Atlas. Czwartą pozycję w regionie łódzkim zdobyli Dorota i Sylwester Cacek, do których należą m.in. sieć restauracji „Sfinks”.

W świetle omawianych badań można oczekiwać dalszego, dynamicznego rozwoju warstwy najbogatszych mieszkańców regionu łódzkiego. Będą oni wywierać coraz większy wpływ na kształtowanie przestrzeni tego regionu oraz jego gospodarki i środowiska społecznego. Jednocześnie należy spodziewać się w tym regionie wzrostu terytorialnych nierówności społecznych.

LITERATURA

- Atkinson A.B. (red.), 1980, *Wealth, income and inequality*, Oxford University Press.
- Beaverstock J.V., Hubbard P., Short J.R., 2004, *Getting away with it? Exposing the geographies of the super-rich*, „Geoforum”, 35, s. 401–407.
- Błok Z., 1999, *Teorie struktur i zmian społecznych. Podobieństwa i różnice*, Wydawnictwo INPiD UAM, Poznań.
- Derczyński W., Jasińska-Kania A., Szacki J. (red.), 1975, *Elementy teorii socjologicznych. Materiały do dziejów współczesnej socjologii zachodniej*, PWN, Warszawa.
- Dzieciuchowicz J., 2002, *Zróżnicowanie demograficzne regionu łódzkiego*, [w:] Jewtuchowicz A., Suliborski A. (red.), *Struktury i procesy kształtujące łódzki region społeczno-gospodarczy*, UŁ ZERiOŚ, Łódź.
- Dzieciuchowicz J., 2011, *Rozwój społeczny współczesnego świata – struktura i typologia przestrzenna*, „Acta Universitatis Lodziensis”. Folia Geographica Socio-Oeconomica, 11, s. 15–44.
- Dzieciuchowicz J., 2012, *Wielkie centrum handlowe w przestrzeni miejskiej i podmiejskiej. Manufaktura w Łodzi i Ptak w Rzgowie*, Wydawnictwo UŁ, Łódź.
- Dzieciuchowicz J., 2014, *Ludność Łodzi – rozwój i przemiany strukturalne*, Wydawnictwo UŁ, Łódź.
- Dzieciuchowicz J., Groeger L., 2016, *Nowa przestrzeń mieszkaniowa – lofty i rezydencje w Łodzi*, Wydawnictwo UŁ, Łódź.
- Hay I., Muller S., 2012, *‘That tiny, stratospheric apex that owns most of the world’ – exploring geographies of super-rich*, „Geographical Research”, 50(1), s. 75–88.
- Jasiecki K., 2002, *Elita biznesu w Polsce. Drugie narodziny kapitalizmu*, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa.
- Kurowska A., 2011, *Wskaźniki społeczne w polityce społecznej. Historia, teoria i zastosowanie w praktyce*, Difin, IPS UW, Warszawa.
- Landes D., 2005, *Bogactwo i nędza narodów*, Muza, Warszawa.
- Lisowski A., 1990, *Wstęp do geografii społecznej*, Wydawnictwo UW, Warszawa.
- Piketty T., 2015, *Kapitał w XXI wieku*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa.
- Szacki J., 1981, *Historia myśli socjologicznej*, PWN, Warszawa.
- Veblen T., 1998, *Teoria klasy próżniaczej*, Muza, Warszawa.
- Zagórski K., 2009, *Dochody, ubóstwo, zamożność i nierówności w przestrzeni społeczno-gospodarczej*, [w:] Zagórski K., Gorzelak G., Jałowiecki B., *Zróżnicowania warunków życia. Polskie rodziny i społeczności lokalne*, Scholar, Warszawa.

Zalewski D., 2012, *Ubóstwo i zamożność*, [w:] Giza A., Sikorska M. (red.), *Współczesne społeczeństwo polskie*, PWN, Warszawa.

Żyromski M., 1984, *Socjologiczne teorie elity*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, 3, s. 270–271.

Abstract

After 1989 a new social category emerged in Poland – a gradually more and more numerous group of people with exceptionally high incomes, represented above all by millionaires. The pauperization of the majority of the society accompanies the growing affluence of this new social group. In current geographical literature little attention is devoted to enclaves of rich people, although their assets and property make them play a leading role in creating elites in the society.

The richest people in the world, constituting an increasingly populous community, are mainly concentrated in the developed countries and in China. In Poland, almost 16 thousand persons reached an income of above 1 million zlotys in 2014. They mostly live in Mazovia and in Greater Poland. In 2014, about one thousand millionaires lived in Łódź voivodeship, constituting 6% of their total number in Poland. Their significance, measured by their number per 10 000 residents, is strongly diversified. The highest values of this indicator, definitely higher than average for the province (3.06), are found in the strongly urbanised central zone, stretching from Łask all the way to Rawa Mazowiecka, and in the area of Wieruszów and Pajęczno.

The greatest concentrations of millionaires are in the area of Łódź and Pabianice. Smaller concentrations are found in the area of Piotrków Trybunalski, Tomaszów Mazowiecki, Radomsko, Skierniewice, Zgierz, Wieruszów and Sieradz.

Keywords

Wealth, millionaires, spatial structure richest, Łódź region.